מסורת הש"ס

(א) [יבמות לא. כתובות יט.]. (ב) [עי' תוס' כתובות מט: ד"ה הוא ותמהו]. (ג) [ל"ל קמ"ל]. (ד) [ל"ל אחר ד"ה לדברי].

הגהות הב"ח

(א) נבריא הכי נמי קתמינא: (ב) שם שלין זה לשון מתנה: (ג) רשב"ם ד"ה אחר כך הוא שכיב מרע כו' כל"ל ותיבה שלאחר נמחק: (ד) ר"ה לדברי ר' יוחנן כו' לעיל. נ"ב דף קכ"ט ע"ב:

מוסף רש"י

גבוי גנובי למה לך. מתנגב אתה לומר דברין בלשון שלא נתלקו כו היחיד והמרובים כדי שלא יבטלו את דברין לחמרת מיפלגה (כתובות יח:). אימא הלכה כר' יוחנן בן ברוקה. ולא מנקטו לה כמילתא בתראה נפשה (שם). לדברי ר' יוחנן בן ברוקה. דמ"ל דאב יכול לחרים בלשון יורשה לאחר מנגוי כל נכסיו. אם אחר לאחד מהם נכסי לך. כדמפרש לקמיה. ולתנאין דאי ליורשו ולא פירש לא לשון יורשה ולא לשון מתנה. אין לבני מקום הראשון אלו יורשי ראשון ראשון כלום. שאין כאן לשון מתנה לאלו ראשון. אלא מסתמא לשון יורשה ליכון הטתן נמתי דאמר נכסי לך. הואיל ואי לירש כל הנכסים מן כתורה אם יולה אבין. ויכון דיורשה הוא לאלו ראשון ליטו יכול להפסיקה. דאין יורשה לחלוקן. ודיקא לר' יוחנן בן ברוקה. אבל לרבנן כיון דאינו יכול להרבות יורשה לוה יותר מזה בלשון יורשה כלל. ולא מאי דאמר נכסי לך לראשון לשון מתנה הוא ויכול להפסיקה וקנה שלאחר (לעיל קכא).

עין משפט נר מצוה

קבו א ב מרי' פ"ו מהל' זכייה ומתנה הלכה יא: ממג עמין פב טוש"ע חר"מ סר' קו סעיף ו וסר' קז סעיף ג:

קבז ג מרי' שם הלכה י וסמג שם טוש"ע שם סר' קי סעיף ב:

קיז ד ה מרי' פ"ט מהל' זכייה ומתנה הלכה ה ו יעיין בהגאות ומרי"ם סמג עמין פב טוש"ע חי"מ סר' רנג סעיף ו:

קיח ו מרי' פ"ט מהל' זכיות ומתנה הלכה יג ויעין בהגאות ומגיד משנה סמג עמין תח טוש"ע חי"מ סר' לג סעיף כ ובטוש"ע חי"מ סר' רנג סעיף ח:

קיט ז מרי' פ"ט מהל' זכייה ומתנה הלכה ד סמג עמין פב טוש"ע חי"מ סר' רמח סעיף ח:

רבינו גרשום

את בתו: כיון דאילו הדר קנה לאחר שכתב לה ההוא חילתא בכתיבה אית לה שטר כתובה ה"נ בשידים בתר אית לה ההוא חילתא נמי לאחר מותו: שייר לעצמו חד דקלא וסבר רבינא למימר לית לה. לישול כתובתה אלא מאותו דקל: אי לית לה. מחמת כתובה משאר נכסים שהניח לבניו. באותו דקל ששייר נמי לית לה משום כתובה משום דאיכא למימר דמחילה כתובתה על ההיא פלגא נכסים דיהיב לה בעלה עם בניה: אלא מני כו': רואין אם ראוי ליורשו. כגון אחיו: נוטל משום ירושה ואם לאו נוטל משום מתנה. דרבותה קמ"ל דחזיין בין במתנה בין בירושה: דשמעתין כר' יוחנן בן ברוקה אזלא. דאמר אם אמר לו מי שראוי ליורשו דבריו קיימין: אמרו ליה נכסיה [לפלניא] אלא למאן. כלומר אם לא אתנה לזה למי אתנה שלא היה לו בנים: אין הכי קאמינא. שכיב מרע שנתנה כל נכסיו לאחר בשלא היו לו בנים דאמרי ליה נכסי למאן ולא כר' יוחנן בן ברוקה דאיהו אמר אפי' במקום בת אי בן: אם ראוי ליורשו זה שנכתבו לו: אלמנתו. של כותב: ניזונת מנכסיו. כשם שהאלמנה ניזונית משאר יורשין נמורין ואם לאו אינה ניזונית משום דמחמת מתנה קיבלה: אמר ליה מגרע גרעה. אלמנה זו שאינה ניזונית במקום מתנה בבמקום ירושה: השתא בירושה דאורייתא. היכא דבנים יורשין אביהן שקלה מזוני. מתנה דרבנן היא מתנה שכיב מרע דיהיב לאחריני לא אשכחן מדאורייתא דרבנן תקנוה כדי שלא הטרף דעתו עליו (ו) או אינו יכול לעשות חפצי כל שכן ראית לה מזוני: אלא אמר רבא. הא דקאמר רב הונא לעיל שכיב מרע שנתב כל נכסיו לאחרים וראין אם ראוין לירש כו' כי ראוין הואי גונא קאמר בדשלח רב אחא בר בר חנא לעיל אם ראשון ראוי ליורשו הוא נוטלו משום ירושה ואין לשני כלום דלא חשבי' מתנה עיקר דיהב לה כל ימי חייו אלא ירושה שהן ראוין לו עיקר וירושה אין לה הפסק מזרעו לעולם: והא אפסקה. להיכא דאמר ואחריך לפלוני אפסקה מראשון: אמר ליה. לאו כל כמיניה והאי אמר הכי סבר יש לה הפסק ולא היא:

(ו) תולי ל"ל ר"ת אמר אתי יכול לעשות חפצי

מ"ל רב כהנא אילו. קנה נכסים אחרים בתר הכי לית לה לאשה בתמיה הא ודאי אית לה דהכי דמתלה שעבודה לבנות בשביל שעשאה שותף ביניהן חוב כתובתה מיהא לא מתלה שאם תמצא מקום לערוף כגון שיקנה נכסים טורפת מהם וכדכתב ודעתיד אנא למיקני שנכסים העתידין לבא ישתעבדו לה וכיון דאילו הדר קני מאדם אחר או ממוריש אית לה לאשה השתא נמי כי נפלו לו מאותן נכסים עלמן אית לה דמה לי אותן נכסים עלמן מה לי אחרים שאם תתרלית להקנות המתנה לבנות ולמחול להם שעבודה לבעלה מיהא לא מתלה מידי אם תמצא מקום לגבות וכן הלכה: **הוא דפלגינהו.** כל נכסיו חילק לבניו ולאשתו ובלוותא שכיב מרע דהיינו עשאה שותף בין הבנים אלא ששייר דקל אחד שלא פירש למי: **סבר רבינא למימר ליה לה.** ממותר כתובה אלא הוא דיקלא דהא אי לא שייר דיקלא אבדה כתובתה מן הבנים שמתלה להם שעבודה משום דנעשית שותף ביניהן והשתא נמי זכו הבנים והיא מערוף את הדקל: **מ"ל רב יימר לרבינא אי לית לה.** כתובתה מחלק הבנים משום דידעה דלית ליה נכסים אחרינו ומתלה להו בשביל שעשאה שותף ביניהם מ"ה דיקלא נמי לית לה דהא ידעת ליה להאי דקל ומתלה להו ליורשיו דכל כתובתה מתלה מהני נכסים דאית ליה משום דעשאה שותף דמה לי למחול שעבודה מאותן שחלק לבנים ומה לי מן אותו דקל שלא חלק אלא מאי אית לן למימר מאיזה טעם נחתא אדקל לערוף ממנו היינו משום דלא מתלה כתובתה שהרי הניח לה מקום קלת לגבות הימנו כגון האי דקל שלא לה לחלוק לבניו ומנו דנחתא אדקל נחתא נמי אחלק הבנים דהאי דשתקה ולא ערערה היינו לפי שהיה מניח לה הדקל וסברה למה תערער עכשיו עד שיאומו ב"ד את הדקל ואערערו והדר תערער על הבנים ואערוף מהן המותר דלא הוית שתיקה דידה מחילה אלא היכא דמחלק כל הנכסים ולא שכיח לה מידי דמשום הכי טעמא מפקא לן לעיל (דף קנב:) גבי בריא דלמא כיון דאימר הדר קני סברה למה תערער עכשיו עד אשר תראה אם אמלא מקום לגבות מלד אחר וכיון דמשום הכי שתקה לא הוית שתיקותה הודאה אלא תלויה ועומדת אם תערער על אלו אם לאו וה"ג כיון דשכח לה מידי למיערף להכי שתקה ואח"כ תלעוף על המותר. והשתא שמעינן מהכא דשכיב מרע הכותב כל נכסיו או מחלק לבניו בפני אשתו וגם לה נתן קרקע כל שהוא ושתקה ולא ערערה והוא הדין אם כתב כל נכסיו לאחרים בפניה ולה כתב קרקע כל שהוא קנו שהרי מחלה להן שעבודה ולא תערוף מהן כרב נחמן דאמר [קנב:] הואיל ועשאה שותף בין הבנים אבדה כתובתה דבעשאה שותף תליא מילתא ל"ם עם בניו ול"ם עם אחרים. והנ"מ כשחלק כל נכסיו לאשתו וליורשיו אבל שייר אפילו דקל אחד דהיינו קרקע כל שהוא שלא פירש למי מנו דהדרא אדיקלא הדרא ונחתא למנבי מכולהו נכסי ולא מחלה מידי. ודוקא בשכתב לה קרקע כל שהוא אבל אם נתן לה מטלטלים ולא קרקע לא מקריא שותף בין הבנים ולא מחלה מידי ונחתא אכולהו נכסי כדאמר רב נחמן [שם] מטלטלי לא קאמרי". וה"מ דאבדה כתובתה מהנהו נכסי שכתב לבניו אבל אי הדר בתר הכי וקני נכסי אחריני ואפי' מהנהו נכסי עלמן שחלק לבניו כגון שמת אחד מבניו בחייו הדרא ובניא מיניהו מותר כתובתה שכך כתב לה דעתיד אנא למיקני. ודוקא שכיב מרע כדאמרן לעיל אבל בריא שחלק נכסיו לבניו וכתב גם לה קרקע כל שהוא הא מיבעיא ליה לרבא [שם] אי מחלה להו שעבודה שעל אותן נכסים אם לאו ואוקימנא בחיקו והלכך כיון דמספקא לן אמרינן המוציא מחבירו דהיינו אשה עליה להביא הראיה דבכל דין חיקו מאן דתפיס תפיס ומיהו אי הדר קני אית לה: **אמר רב הונא שכיב מרע** (ג) **שאמר כו'.** משום דאיבעא דר' יוחנן בן ברוקה מיירי כדלקמן נקיט שכיב מרע דהא בבריא מיבעיא לן לעיל [קנא.] אי מיירי ביה ר' יוחנן בן ברוקה אי לא: **שכתב כל נכסיו.** סתם ולא פירש לא לשון מתנה ולא לשון ירושה אלא סתמא נכסיי לפלוני: **רואין אם.** אותו מקבל מתנה ראוי ליורשו כגון בן בין הבנים נוטלן בתורת ירושה כר' יוחנן בן ברוקה (לעיל קנ.) דכיון דראוי ליורשו מסתמא להורים לו נתכוין הואיל ולא פירש לשון מתנה אבל גבי ירושה מ"ל לפרש דממילא קא ירית הלכך כל היכא דאיכא לאוקומה בירושה דתפסה מן התורה לא מקני ליה מסתמא במתנה למיעקר נחלה דאורייתא: **ואם לאו.** דאיתו לאוי לירש בעל כרחך נכסיי נתונין לפלוני קאמר דאין אדם מוציא דבריו בטלין מפיו ואמתנה איכון ולא לירושה ולכך נוטלן משום מתנה. ולקמן מפרש מאי נפקא לן מינה אם נוטלן משום ירושה או משום מתנה: **גנבא גנובי למה לך.** לסתום דברך ולמימר רואין כו': **אי סכירא לך כר' יוחנן בן ברוקה.** דאמר אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין ולפיכך אתה אומר רואין אם לאוי ליורשו כו' אימא בהדיא דהלכתא כוותיה ולא תסתיר דברך לומר כר' יוחנן בן ברוקה בענין שלא יביטו בני אדם: **דלמא כי הא אמרת.** כל זה אמר ליה רב נחמן לרב הונא שמא אתה לא לכך נתכוונת לומר דברך בסתם והשמיענו כר' יוחנן אלא עובדא הכי הוה בסתם כדמפרש ואזיל ועיקר דברך בא להשמיענו חילוק בין גנובא לגנובא משום דגנובא דמפרש ואזיל ואגב אורחך מיהא משתעינן דסכירא לך כר' יוחנן ומיהו עיקר שיטה זו שתפסת לא לכך באתה דא"כ היה לך לומר בפירוש הלכה כר' יוחנן בן ברוקה: **דהוה קא שכיב.** היה נפטר לבית עולמו: **אלא למאן.** כלומר מאן קא שקיל נכסיי אלא הוא והוי כמאן דא"ל נכסיי לך והיינו שכתב דקאמרת דמה לי אמר: **ואמרים לן עלה.** דמכל מקום שקיל מיהו אם קרובו ולאוי ליורשו הוי ירושה ואי לאו הוי מתנה דאלא למאן וכן נכסיי לך שתי לשונות משמע כשהוא יורש אם לשון ירושה וכשאין לאוי ליורש הוי לשון מתנה. ולקמן מפרש מאי נפקא לן מינה אם לשון מתנה. **אין ה"נ קאמינא.** על הכותב נכסיו סתם באחי להורות דזמנין הוי ירושה וזמנין הוי מתנה: **סבר רב אדא בר אהבה קמיה דרבא.** לפרושי למאי נפקא מינה ומה בא רב הונא ללמדנו אם לאוי ליורשו להכי אמר רב הונא דהוי לשון ירושה שתהא אלמנתו של מת ניזונת מנכסיו שהורים לזה כדתנן (כתובות דף לה:) אלמנה ניזונת מנכסי יתומים כלומר יורשין: **ואם לאו.** נוטלן משום מתנה ושוב אין אלמנתו ניזונת מהן כדתנן (ניטין דף מח:) אין מוציאין לזמנין אשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם משום דהוי מזונות דבר שאין לו קצבה ואין יכולין לקוחות להחזר וכין מתנה וכין מכר הוו משועבדים: **מ"ל רבא.** וכי בשביל שנתנו במתנת שכיב מרע שאינה קונה אלא מדרבנן שהרי אין מתנה לאחר מיתה אלא תקנת חכמים היא שיהיו דבריו ככתובין וכמסורין כדי שלא תטרף דעתו עליו: **מינרע גרעה.** בתמיה וכי הורע כחה של אלמנתו בכך השתא בירושה דאורייתא דאלימא כח יורש אם לאוי ליורשו שהתורה זיכתה לו כדכתיב [דברים כא] ביום הנחילו את בניו אפ"ה אמרינן אלמנה ניזונת מנכסי היורש: **מתנה דרבנן.** כי הך מתנת שכ"מ שאין בה קנין אלא מדרבנן כדפרישית לא כ"ש דניזונות מהן ועלעולם לאו לחכי נפקא מינה דמשעבדי ה"מ מתנה גמורה בקנין או מכר גמור אבל מתנת אלמנתו ניזונת מנכסי מקבל מתנה וה"ה לבנות: **אלא אמר רבא.** להכי נפקא מינה בין מתנה לירושה: **כדשלח רב אחא בר.** שאם אמר האי שכ"מ ואלה למאן ואחריו לפלוני רואין אם היה לאשון לאוי ליורשו נוטלו משום ירושה ואין לשני אחריו כלום דכיון דעשאו יורש וזכה בדין תורה כי קאמר תו ואחריו לפלוני הוי מתנה על מה שכתוב בתורה דאינו יכול לעקור תורת ירושה מאותו שירש כבר וגם אפי' אם פירש אני מורישך ע"מ שיטול האי שני אחריך הוי נמי מתנה על מה שכתוב בתורה והוי המעשה מעשה והתנאי בטל: **דהא ירושה אין לה הפסק.** אלא ממשמעת עד לאותן דכדנפקא לן מקראי בפירקין (דף קטו:): **לדברי ר' יוחנן בר'.** לעיל (ד) בשמעתין פריסת לה: **והא אפסקה.** דעל תנאי שיטול שני אחריו הורים לראשון: **ורחמנא אמר אין לה הפסק.** והוי מתנה על מה שכתוב בתורה והוי המעשה מעשה והתנאי בטל. והכי הלכתא כדשלח רב אחא דהא חזינא עובדא בסמוך כוותיה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com